חוץ ממנחת סוטה ונזירה מפני שהן מניפות. ומ"א מיפוק ליה דכל הני אינם כשרות בנסים לפי שהן מחוסרי בגדים דהא אמר בפ"ב דזבחים (דף יז:) דאפילו כהנים בזמן שאין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם ב וי"ל דמיירי שלבשו את הבגדים מ"מ ג"י כיון שלא נעטוו בבגדי כהונה לא הוו ממוחסרי בגדים ג: **אי דפרה אלעזר כתיב בה.** פי' בקונטרס אפילו הכהן הדיוט פסול וכ"ש נשים תימה איתמא למ"ד ד לדורות נמי בעי' (ה) כ"ג דומיא דאלעזר פריך שפיר אבל למ"ד בכהן הדיוט מרבינן ליה לדורות ד קשה דמאי פריך הכא גמרא דילמא מש"ה מיעטיריך מ) (קרא) הכא למעוטי נשים משום דהעבודה מותרת בכהן הדיוט לדורות וי"ל דה"פ מדאיעטריך התם לרבויי כהן הדיוט מכלל לגבי נשים פשיטא ליה לתנא דאין עבודה כשרה בהן וכן יש לפרש בסמוך אי דפנים וכו': **אי דפנים בהן משיח כתיב.** פי' בקונטרס הזאת הפרוכת ומזבח הזהב דאמר של ביצור וגראה להר"ש דאע"ג דפר העלם דבר מרבינן התם (ת"כ פ' ויקרא) דעבודתה כשרה אפילו בכהן הדיוט דמרבינן ליה מן ה' דהכהן המשיח אפ"ה מדאיעטריך קרא לרבויי כהן הדיוט דכשר בה מכלל דפשיטא ליה לתנא דנשים אינן כשרות בה: **ומה בן צאן שלא קבע לו בהן לשחיטתו קבע לו בהן להזאתו בן עוף שקבע לו בהן וכו'.** וא"ת אי איכא למיפרך מה לבן צאן שקבע לו כלי (ע"ן מלח וחזוב) ומש"ה בעי כהן להזאתו אבל בן עוף שלא קבע לו כלי להזאתו שהרי הזאה דבן עוף בעצמו של כהן הויא לא בעינן כהן דהכ"ג פריך בזבחים (דף מח:) דהתם בעי למילף מהאי ק"ו דהכא דבן עוף טעון ט) שחיטה בצפון אי לאו האי פירכא וי"ל דפירכא זו דטעון כלי הוי פירכא כל דהו דאיכא למימר דהזאה מהניא טפי בעילומו של כהן יותר מבכלי וא"כ התם דבעי למילף בהאי ק"ו דבן עוף תהא ע) שחיטתו בצפון הוי מילתא רבה דבעי לאתויי לפון דאיכא בכל הזבחים א"כ יש סברא למעוטי לפון מבן עוף בפירכא כל דהו אבל כהן שצריך בכל הזבחים לא הוי מילתא רבה לרבויי בבן עוף הלכך ליכא למעוטי בפירכא כל דהו כדפריסת ועוד י"ל דהכא עבדינן ק"ו הכי ומה בן צאן שאינו טעון כהן בתחילה שהרי שחיטה בזר כשרה טעון כהן בסוף לקבלה ולהולכה ולזריקה בן עוף שטעון כהן בתחילה אינו דין שטעון כהן בסוף שהרי בכל מקום טעון כהן בסוף יותר מבתחילה דעיקר עבודה דקרבן הוי בסוף והשתא הוי ק"ו מינה ובינה ה ואין להביא בהאי ק"ו שוס פירכא פ: **מכנים** כהן ידו **תחת יד הבעלים ומניף.** וא"ת והא הוי תליא ד דה"ק אמרינן במנחות (דף לד.) אין תנופה בחובריו פי' בשותפים ז דהיכי ליעביד ליעפו והדר ליעפו לומר דהשותפין זה אחר זה ייפוו חדא תנופה אחר דחמנא ולא שתי תנופות ואי מנח חד מן השותפין ידיה תחת ידיה דחבריה א"כ הוי תליא אלמא דבכה"ג הוי תליא וי"ל דלא דמי דהכא היינו טעמא דלא הוי תליא בכה"ג לפי שהוא גזירת הכתוב דבעינן כהן ובעלים אבל התם גבי שני שותפין חשיב כה"ג תליא אם אחד מהם מניח ידו תחת יד חבירו לפי שאינה גזירת הכתוב שיהיו שניהן מניפים עוד י"ל דה"ק לא מייתי שהכהן מניח את ידו תחת יד הבעלים ממש דבכה"ג הוי תליא אלא ר"ל שאוחז הכלי למטה ח והבעלים אוחזין למעלה ח והשתא ליכא תליא כלל דה"ג אשמן גבי ביכורים ט) שהכהן היה אוחז בשפתו כלומר בשפת הכלי למעלה והבעלים למטה ה"ג גבי מנחות איפכא שיד הבעלים תהיה למעלה ויד הכהן למטה: **כל מצוה התלויה בארץ כו' חוץ מן הערלה והכלאים.** בירושלמי פ) פריך אמאי לא תני (ב) לה חלה ומעשר לפי שאינה בעיסה של עובדי כוכבים ט) ולא מייתי מתני' אלא בדברים המוהגים בישראל ובעובדי כוכבים וקשה אמאי לא פריך נמי התם אמאי לא תני תרומה ומעשר כדפריך מחלה ואין לומר לפי שאינם אלא מדרבנן דהא חלה נמי אינה בא"י אלא מדרבנן ואפ"ה בעי אמאי לא תני חלה ולא מעשר לפי שהיא מדרבנן וי"ל דלהכי בעי מחלה לפי שגזרו על חלה בכל מקום אבל על תרומה ומעשר לא גזרו במקומות הרחוקים מא"י אלא דוקא אעיילות הסמוכות לארץ י והיינו טעמא דגזרו על החלה בכל מקום טפי מתרומה ומעשר לפי שהחלה דומה יותר לחובת הגוף שהרי החיוב בא ע"י גלגול עיסה שהאדם עושה כ והלכך דין הוא שיגהוג בכ"מ אפילו בא"י אבל תרומה ומעשר אינן מוטלות אלא על מי שיש לו קרקע ודמי טפי לחובת הארץ ע"ל דהיינו טעמא דלא בעי מתרומה ומעשר משום דתני בירושלמי ר רבותינו שבא"ל היו מפרישין תרומה ומעשר עד שבאו הרובים וביטלום ובעי מאי רובים מתורגמניא ויש ליתן טעם לדפיכך בטלו תרומה ומעשר לפי שעכשיו בא"ל אין הקרקעות שלנו שהרי משועבדות הן למלך ואנו נותנים מהם מס למלך אם כן אין להם דין קרקע ש) להפריש תרומה ומעשר ואם תאמר בא"י נמי משועבדות הן למלך ואפ"ה מפרישין תרומה ומעשר וי"ל דאין קנין לעובד כוכבים בא"י להפקיע מיד מעשר פ) ומן הירושלמי שהאמתי יש להוכיח דערלה וכלאים נוהגים בשל עובדי כוכבים וכן משמע בפרק אין מעמידין (ע"ז דף ט:) דקאמר התם מפני מה גזירות העובדי כוכבים אסורין מפני שמעמידין אותם בשדה של ערלה ומיירי בערלה של עובדי כוכבים דדומחק הוא לומר דמיירי בערלה של ישראל ל וכן משמע לקמן (דף נח:) דקאמר שפר ערלה בא"ל יורד ולוקח ובלבד שלא ירמאנו לוקט ועל כרחך מיירי בערלה דעובד כוכבים דאי בערלה דישראל הלא אסור למכור דדמי ערלה אסורין נ וקשה דהא אמרינן במסכת [ר"ה (דף ט:) לענין] ערלה אחד הנוטע ואחד המבריך ואחד המרכיב יש בהם משום ערלה ואם כן איך אנו נהגים מן הכרמים שהעובדי כוכבים מבריכין אותן בכל שנה ואף על פי שאין אנו יודעין ודאי שמבריכין כולם הוה לנו ליך אחר הרוב ואומר רבינו משמשן שאשל בעובדי אדמה ואמרו לו שאינן חותכין הזמורה מן הסדן ואם כן הוא יונק עוד מן הזקנה ואמר התם (ירושלמי פ"ק דערלה) ע) המבריך בזמן שיונק מן הזקנה פטור מן הערלה ואם כן [לגל אחר] וכשפוסק עליהן נוטין לגל [זקנה] וסימנך דהאי מאן דאכיל מחבריה בהית לאיסתכולי ביה וגראה דהדא בזמן הזה ולכך יש ליזהר שאם אדם יודע בודאי נ שהשעורים נזרעו אחר זמן הקרבת העומר דהיינו אחר י"ו בניסן

ה) והקריבו זו קבלת הדם: והזאות: הזאה דהיכא אי דפרה [1] אלעזר כתוב בה אי דפנים [2] הכהן המשיח כתוב בה אלא הזאה [3] דבן עוף דאתיא בק"ו מבן צאן ומה בן צאן שלא קבע לו כהן לשחיטתו קבע לו כהן להזאתו בן עוף שקבע לו כהן למליקתו אינו דין שיקבע לו [4] להזאתו: חוץ ממנחת סוטה ונזירה: א"ל רבי [5] אליעזר לרבי יאשיה דדריה [6] לא תיתיב [7] אכרעך עד דאמרת לי להא שמעתתא מנין למנחת סוטה שטעונה תנופה מנלן בגופה כתיב [8] והניף את המנחה אלא תנופה בבעלים מנלן [9] אתיא יד יד משלמים כתיב הכא [10] ולקח הכהן מיד האשה וכתיב התם [11] ידין תביאנה מה כאן כהן אף להלן כהן מה להלן בעלים אף כאן בעלים הא כיצד [12] כהן מכנים ידו תחת יד בעלים ומניף אשכחן סוטה נזירה מנלן אתיא כף כף מסוטה: **מתני'** [13] כל מצוה שהיא תלויה בארץ אינה נוהגת אלא בארץ ושאינה תלויה בארץ נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ חוץ

ה"ג **הזאה דהיכא.** וא"ג היכא כתיבה: **אי דפרה.** הזאת דמה דפרה אלעזר: **אלעזר כתוב בה.** ואפילו שאר כהנים פסולין וכ"ש נשים: **אי דפנים.** ה) הזאה דפנים כגון הפרוכת ומזבח הזהב האמורין בפר כהן משיח ופר העלם דבר של ציבור: **הכהן המשיח דפיב בהן.** למעוטי הדיוטים וכ"ש נשים ו) ומאי איצטריך ליה לתנא למיתנייה: **הזאת דם עוף.** דכתיב בחטאת העוף (ויקרא ה) והזה מדם החטאת ואיצטריך לאשמעינן נשים פסולות ופקא ליה מק"ו מזריקת דם דעולת בן לאן דכתיב ביה (שם ח) וזרקו בני אהרן: **לא קבע לו כהן לשחיטתו.** שהשחיטה כשרה בזר דכתיב (שם) ושחט את בן הבקר והקריבו בני אהרן מקבלה ואילך מצות כהונה לימד על השחיטה שכשרה בזר (בכורות דף לא:): **להזאתו.** לזריקת דמו כדכתיב (ויקרא ח) וזרקו בני אהרן: **בן עוף שקבע לו כהן למליקתו.** דכתיב (שם) והקריבו הכהן אל המזבח ומלק את ראשו: **ורבי יאשיה דדריה.** שהיה בדורו אמורא כמותו. ויש להבין מכאן שעדיין בימי ר"א היה רבי יאשיה בר פלוגתיה דר' יוחנן קיים להכי איצטריך למיתני לרבי יאשיה דדריה לאפוקי ר' יאשיה קא"ש: **בבעלים מנלן.** שהתא הסוטה עצמה מניפתה דלמא להכן קאמר רחמנא דכתיב (במדבר ה) ולקח הכהן מיד האשה וגו': **ה"ג** ו) מה כאן בעלים כהן אף להלן כהן מה להלן בעלים אף כאן בעלים: **ידיו תביאנה.** בבעלים כתיב ובתנופה משמעי: **רף מסוטה.** בסוטה כתיב (שם ה) ונתן על כפיה ובנזיר כתיב ונתן על כפי הנזיר (שם ו): **מתני' תלויה ואינה תלויה.** בגמ' מפרש להו: חוץ

מנחה וגו' (שוכה מז:). **מה כאן בהן.** בסוטה כתיב כהן בתנופת מנחתה (סוטה יח:). **בבעלים משמעי.** דכתיב יניף לא קרבנו לה' מזבח שלמיו ומסיק ליה ידיו תביאנה (מכות יח:). **ופירוחיו** (סנהדרין לה:).

ז) מגיבה יא. זבחים יג. ח) [ע' תוס' כתובות ה. ד"ה שמא]. ט) [בכמ"י נוסף: כהן. וכ"ה בכש"ל]. י) [כ"ל אלעזר]. כ) [עיריוכין נד.] סוטה יט. מכות ג. נדרים נה. זיר כד: זבחים קה. מנחות לח: ע:, ו) [ע' תוס' זיר כד: בד"ה אמר וכו' פירוש על הן]. ז) סוטה יט. מכות יח: מנחות פא. סוכה מז: ספרי פ' נשא. מ) [בדפו"ר: חאות. וכ"כ. (רש"ל)]. נ) [בדפו"ר: ואמאי. ולכ' כל"ל]. ו) [ל"ל אחר ד"ה יהיו שבמקומן]. ס) [ע"פ הרש"ל הרש"א והנ"מ אינו דיבור בפ"ע אלא המשך הדיבור שבעמוד ח]. ל) [יומא מב ע"ב]. מ) [ל"ל תנא]. נ) רש"ל מ"ו. ס) [ל"ל מליקה. (רש"ש)]. ע) [ל"ל מליקתו. (רש"ש)]. פ) [וע' תוס' זבחים מח: ד"ה מה לבן]. צ) [עי' ביכורים פ"ג מ"ג. ומהרי"ט כתב דנפלי ע"מ בתוס' ע"ש וברש"ש ומקפ"אן]. ק) [דפרקין ה"מ]. ר) [אלה פ"ד ה"ד]. ש) [יש לחוסיף של ירושלמי. (הר"ש מדעפוית)]. ת) [גיטין מז ע"א]. א) [ה"ג]. ב) [בדפו"ר: בפרק המקנה הזקנה וכשפוסק עליהן נוטין לגל אחר ומיסמיך דהאי מאן דאכיל מחבריה בהית לאיסתכולי בעין [ובכש"ל בעין] לאיסתכולי. וכ"ג גירסת הש"ל ורש"ל. אמנם הסגנה שלפנינו כן משמע בירושלמי שם],

מוסף רש"י

והקריבו. דכתיב בעולה ושחט את בן הבקר והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם, זו קבלת הדם. ונלמד שצריך לקבלו בכלי (זבחים יג). אע"פ שהוא לשון הולכה, אינה אלא קבלה, שהרי לאחר שחיטה נכתבה ואין הולכה אלא אם כן קיבל הדם (חגיגה יא.). **אלעזר כתיב ביה.** מצותה בכהן (במדבר יט ד). **הכהן המשיח.** המשוח בשמן המשחה (הוריות יא.). **בן עוף.** תורים ובני יונה (זבחים מח:). **לר' יאשיה דדריה.** שהיה בדורו וכן גילו, לאפוקי רב יאשיה הגדול שהיה בדורו של ר"א בן פדת ועוד היה ר' יאשיה שהיה בא בר פלוגתא דר' יוחנן בכוליה גמרא, והיינו דקאמר לר' יאשיה דדריה, דלא תימא לר' יאשיה הזקן, דלאו אורח מרבא למימרא ליה הכי, שגדול חיקן ממנו היה (סוטה יט:). **בבעלים מנלן.** שהתא הלשה מניפה עם הכהן, דהא קבל הכהן למודיע כתיב ולקח הכהן מיד האשה וגו' (שם). ממנופת חזה ושוק ואימורין דשלמים (שם). ידיו תביאנה. בבעלים כתיב וגבי תנופה כתיב (שם). בבעלים דשלמים כתיב גבי תנופה, דכתיב בסיפיה להניף אותו כתיב ידיו תביאנה. **מה להלן בעלים.** דהסוא בשמן המשחה (הוריות יא.). **בן עוף.** על הקרקע

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ט מהל' מעשה הקרבנות הל"ו ופ"ג מהל' סוטה הל' טו]:

ת ב מיי' פ"ח מהל' תרומות הלכה ח והלכה ו:

תורה אור השלם

1. וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּמָהּ בְּאֶצְבָּעוֹ וְהִזָּה אֶל נֹכַח פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד מִדָּמָהּ שֶׁבַע פְּעָמִים: במדבר יט ד

2. וְלָקַח הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ מִדַּם הַפָּר וְהֵבִיא אֹתוֹ אֶל אֹהֶל מוֹעֵד: ויקרא ד ה

3. וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה אֶת מִנְחַת הַקְּנָאֹת וְהֵנִיף אֶת הַמִּנְחָה לִפְנֵי יְיָ וְהִקְרִיב אֹתָהּ אֶל הַמִּזְבֵּחַ: במדבר ה כה

4. יָדָיו תְּבִיאֶינָה אֶת אִשֵּׁי יְיָ אֶת הַחֵלֶב עַל הַחָזֶה יְבִיאֻנוּ אֵת הַחָזֶה לְהָנִיף אֹתוֹ תְּנוּפָה לִפְנֵי יְיָ: ויקרא ז ל

הגהות הב"ח

(ה) תוס' ד"ה לא דפרה וכו' כ"ג דומיא דאלעזר. כ"ג כלומר דומיא דאלעזר דלא הוה כהן הדיוט והוא הדין לדורות מיהו בע"כ לאו דומיא ממש דאלעזר דהא סגן הוה ולא כ"ג וכ"ל בפ' טרף בקלפי אותה לאלעזר ולא לדורות מ"ד לדורות בכ"ג וא"ד לדורות בכהן הדיוט ע"ש בדף מב: (ג) ד"ה כל וכו' לא תני חלה כל"ל ומיפת לה ממחק:

מוסף תוספות

א. למה לי קרא למעט נשים מסמיכות וכל הנך עבודות. תוס' הרא"ש. ב. ואפילו בני אהרן בלא בגדי כהונה הוו להו זרים. תוס' הרא"ש. ועבודתם פסולה. ריטב"א. ג. כיון דלא כתיב בה בגדי כהונה לאו מחוסרת בגדים היא ואי לאו דמימעטא מקרא הייתי מכשירה בלא בגדים כבני אהרן בבגדים. תוס' הרא"ש. ד. דלדורות כשרה בכהן הדיוט דדריש אותה לאלעזר ולא לדורות לאלעזר. תוס' הרא"ש. ה. דהתם בעי למילף מליקה דבן עוף משחיטה דבן צאן דתיבעי צפון משום הכי פרכינן מה לשחיטת בן צאן שכן קבע לו כלי, אבל הכא לפינן הזאה דבן עוף ממליקה דבן עוף שאם מליקתו טענה כהן כל שכן הזאתו הילכך ליכא למיפרך הכי. תוס' רי"ד. ו. בין יד הכהן ובין המנחה. תוס' הרא"ש. ז. דחמשה שהביאו קרבן בשותפות אינם טעונים תנופה. שם. ח. [ודקאמר] כהן מניח ידו תחת יד הבעלים היינו למטה מידי הבעלים, שם. דלאו דוקא תחת יד בעלים אלא אצלם וכשכן חמשה אי אפשר אלא א"כ ישימו ידיהן זה על של חבירו אבל באדם אחד אפשר דלא הוי חציצה. תוס' רי"ד. ט. מ"ט [דכתיב] (במדבר טו כ') ראשית ערסותיכם ולא של גוים. תוס' הרא"ש מסיקולמי שם. י. כמו בבל מצרים עמון ומואב השנויים במס' ידים (פ"ד מ"ג). תוס' הרא"ש. כ. דשייכא בכל אדם חלת עיסתו אע"פ שאין לו קרקע ודמי קצת לחובת הגוף. שם. ל. דמשמע דמיירי בכל מקום אפילו במקום שאין ישראל. שם. מ. בתוס' הרא"ש ובתוס' רשב"א כתוב דערלה אסורה בהנאה. והמגיה על תוס' רשב"א מקשה על תוס' ממשנה לקמן נו: ועי' עצמו"ר. נ. ויש כמה שנים שהחורף והקרח עומד עד הפסח ואין זורעים בודאי אלא אחר העומר, מיהו גם בזה יש להקל ולתלות בשעורים של אשתקד ושאר השנים. תוס' טוך.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

חוץ מן הערלה והכלאים. שאע"פ שתלויות בארץ נוהגים אף בח"ל הערלה הלכה והכלאים מדברי סופרים כדלקמן (דף לח:): אף החדש. מלאוכלו לפני העומר: גמ' תניא רבי יאיר אומר. בציאת הארץ כגון כי תבואו (ויקרא יט) כי יביאו (שמות יג): תפילין ופטר חמור. כתיב בהו והיה כי יביאך בפרשת קדש לי (שם): ונוהגין בין בארץ בין בחו'. תפילין משכחן בכמה דוכתין[ג] בדבנן אמורא דבבל דמנחי תפילין (פטר חמור [ד] בפטר רחם תלה רחמנא): חוצץ הגוף. היינו איזה תלוה בארץ [ה] איזה מוטלת אף על הקרקע ואף על גידוליו אלא על גופו של אדם כגון שבת תפילין עבודת כוכבים פטר חמור מילה עריות וכיולא בהם: חוצץ קרקע. שמוטלת על הקרקע או [ו] גידוליו כגון תרומות ומעשרות חלה לקט שכחה ופאה שביעית חדש ערלה כלאים: מנא ה"מ. דחוצץ הגוף נוהגת בכל מושבות וחוצץ הקרקע אינה אלא בארץ: דשמרון זו משנה. שמביאה לידי מעשה דכתיב דשמרון לעשות: אשר אתם חיים. בין בארץ בין בח"ל: אף ונמה. על איזה מהם שכתוב אומר כל הימים אשר אתם חיים על האדמה: ממה שאמור בענין. דסמוך ליה אבל תאבדון וגו' דהיינו עבודת כוכבים [ז] ועליהם נתרבו כל מושבות דכתיב כל הימים אשר אתם חיים ודבר הלמד מענין אחד מי"ג מדות היא ונלמד מכאן דכל חוצץ הגוף נוהגת אף בח"ל: אבל חוצץ הגוף. אף נהג ואע"ג דכתיב ביה [ח] ממושבותיכם בסיפיה דולאם וקלי וכרמל וגו' [ט] אף למימרא בכ"מ שאתם יושבים אלא לומר שאף בארץ לא נתחייבו כל י"ד שנה שהיו בגלגל שכבשו וחלקו עד שנתישבו בה והכיר כל אחד את שלו: או דלמא לקולא פליג. דקאמר ת"ק חוץ מן הערלה והכלאים מהלכה וכ"ש חדש דכתיב ביה מושבות ומשמע כ"מ שאתם יושבים ואתא ר"א למימר אף החדש הוא מן המצות התלויות בארץ ואין נוהג אלא בארץ דמושב לאחר ירושה וישיבה משמע: אקמייתא. אף קאי אחוץ אלא אכל מצוה התלויה בארץ: מאן ת"ק. דמתני' דפליג אדר"א: ר' ישמעאל היא. דשמעינן ליה דאמר מושב לאחר ירושה וישיבה הוא ואין חדש נוהג אלא בארץ ואתא ר"א למימר אף החדש נוהג כערלה וכלאים ונוהג בכל מושבות אלמא לחומרא פליג: נלמדך שכ"מ הוי. גבי פרשת נסכים קאי בפרשת שלח לך דכתיב[ט] כי תבואו אל ארץ מושבותיכם ועשיתם אשה לה' וגו' ויליף ר' ישמעאל בשחיטת קדשים [י] (דף קיא.) מקרא דלא בא הכתוב אלא להטעינם נסכים לבמות ליבור ולא לבמות יחיד ונפקא ליה מדכתיב[יא] אשר אני נותן לכם בבמה הנוהגת לכולכם הכתוב מדבר הלכך על כרחך האי מושבותיכם לאו כ"מ שאתם יושבים משמע דאין במת ליבור אלא במקום אחד אלא האי מושב דכתיב אתא קרא לאשמועינן דאף בבמת גלגל שהיה שם מזבח הנחשת כל י"ד שנה שכבשו וחלקו והיא במת ליבור לא נתחייבו בנסכים אבל משבאו לשילה דהיינו לאחר ירושה וישיבה נתחייבו בנסכים ושוב לא פסקו נסכים מבמות ליבור ואפילו משחרבה שילה והיתה במת ליבור בנוב וגבעון והיינו דקאמר ללמדך שכ"מ כו' כלומר מדפירש לן קרא במה הנוהגת בכולכם ש"מ מושב דכתיב בנסכים לאו כ"מ משמע דא"כ הוא לה בא כתוב אלא להטעינם נסכים לבמות ליבור ולא לבמות יחיד הנעשית בכ"מ בשעת היתר הבמות עכ"ל:

והרי שבת שנאמר בה מושבות. פי' בקונטרס דכתיב לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת ולא נהירא דהא איצטריך לדרשא אחרינא כדדרשינן בפ"ק דשבת (דף כ.[יב]) בכל מושבותיכם אי אתה מבעיר אבל אתה מבעיר במדורות בית המוקד[ב] וע"ק דקאמר בסמוך[ג] סד"א הואיל בעיינא דמועדות כתיב והאי קרא לא כתיב בעיינא דמועדות לכך נראה דקרא אחרינא הוא דכתיב שבת היא לה' בכל מושבותיכם בפרשת אמור אל הכהנים[ד] גבי מועדות: במאי

בנסכן אלא יאכל מהם ומספק אין לאסור כל השעורים כיון דרוב השעורים מזרעו קודם ט"ז בניסן ובירושלמי נמי משמע דחדש נוהג אף בשל עובדי כוכבים דפריך עלה דמתני' דקתני אף החדש אמאי לא תני תלה ומשני לפי שאינה בשל עובדי כוכבים משמע דחדש דקתני במתניתין נוהג בשל עובדי כוכבים:

הרי תפילין ופטר חמור. פירש בקונטרס דנוהג בח"ל דהא משכחן בכמה דוכתין בדבנן אמורא דבבל דמנחי תפילין וכן מצינו בבכורות (דף יא.) [ה] דרמי בר חמא דהיה מבבל היה לו פטר חמור ואי"ת דלמא מדרבנן הוו עבדי וי"ל דמ"מ פריך שפיר דכי נמי מדרבנן הוו עבדי מ"מ הוה ליה למיתניה במתני' חוץ מתפילין ופטר חמור דהא חזיא עלה במתני' דמשמע בסמוך דאינו אלא מדרבנן דקתני יורד ולוקח וכו' ואי"ת היכי תיסק אדעתיה למימר דמלוה התלויה בארץ אינה אלא מ"כ נאמר בה ביאה והכי כלאים דלא כתיב בהו ביאה ולא מצינו בהו ביאה דכתיב בהו ביאה ונוהגין בין בארץ בין בח"ל אמר רב יהודה ה"ק כל מצוה שהיא חובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בח"ל חובת קרקע אינה נוהגת אלא בארץ מנה"מ [ו] דת"ר [1]אלה החוקים אלו המדרשות והמשפטים אלו הדינים אשר תשמרון זו משנה לעשות זו מעשה בארץ יכול כל המצות כולן לא יהו נוהגים אלא בארץ ת"ל כל הימים אשר אתם חיים על האדמה אי כל הימים יכול יהו נוהגים בין בארץ בין בח"ל ת"ל בארץ אחר שריבה הכתוב ומיעט צא ולמד ממה שאמור בענין [2]אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם וגו' מה עבודת כוכבים מיוחדת שהיא חובת הגוף [3]ונוהגת בין בארץ בין בחוץ לארץ אף כל שהיא חובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בח"ל: חוץ מן הערלה והכלאים: איבעיא להו ר"א לקולא פליג או לחומרא פליג לחומרא פליג וה"ק ת"ק חוץ מן הערלה ומן הכלאים דהלכתא גמירי להו[ז] אע"ג דאיכא למימר חובת קרקע היא אבל חדש בארץ אין בח"ל לא מ"ט מושב לאחר ירושה וישיבה משמע ואתא ר"א למימר אף חדש נוהג בין בארץ בין בח"ל מ"ט מושב בכל מקום שאתם יושבים או דלמא לקולא פליג וה"ק ת"ק חוץ מן הערלה והכלאים דהלכתא גמירי לה וכ"ש חדש דמושב [ח] כ"מ שאתם יושבים משמע ואתא ר"א למימר חדש אינו נוהג אלא בארץ דמושב לאחר ירושה וישיבה משמע ומאי אף אקמייתא ת"ש דאמר אביי מאן תנא דפליג עליה דר"א ר' ישמעאל היא [ט]דתניא ללמדך שכל מקום שנאמר בו מושב אינו אלא לאחר ירושה וישיבה דברי רבי ישמעאל אמר לו ר"ע הרי שבת שנאמר בו מושבות ונוהגת בין בארץ בין בח"ל א"ל שבת [יא] ק"ו אתיא מה מצות קלות נוהגות בין בארץ בין בח"ל שבת חמירא לא כ"ש מדאמר אביי מאן תנא דפליג עליה דר"א רבי ישמעאל ש"מ רבי אליעזר לחומרא פליג שמע מינה מכדי רבי ישמעאל אהיכא קאי אנסכים בנסכים ביאה

א מיי' פ"י מהל' מאכלות אסורות הל' י סמג לאוין קמד טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף ח:

תב ב מיי' שם הלכה ח [וס"ה מהל' כלאים הל' ג ד] טוש"ע שם סי' רלו סעי' [ח] סט:

תג ג מיי' פ"ז מהלכות ע"ז הלכה ח סמג עשין טז:

מוסף רש"י

החוקים אלו המדרשות. שדורשין בפירקא שיש בהן הוראה (ברייתות יג:). **לאחר ירושה וישיבה משמע.** לאחר שקבעו משכן בשילה הוא דנתחייבו (זבחים קיא. ועי"ש קיב: ד"ה באו לשילה).

הגהות הב"ח

(א) גמ' שבת מק"ו אתיא:

מוסף תוספות

א. אע"ג דרבי ישמעאל אמר להטעינה נסכים לבמה גדולה ודריש מושבות לאחר ירושה וישיבה ואז נאסרו הבמות שבאו לשילה מ"מ אח"כ בנוב וגבעון מודה ר"י דבמות ציבור טעונה נסכים. מוס' זבחים קיא. ועי' מהרש"ל. ב. לשכה גדולה היא שהכהנים מתחממין שם במדורת אש הנסקת תמיד מפני שמהלכין על רצפת שיש בעזרה. רש"י שבת יט:

תורה אור השלם

1. אֵלֶּה הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת בָּאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן יְיָ אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לָךְ לְרִשְׁתָּהּ כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר אַתֶּם חַיִּים עַל הָאֲדָמָה: דברים יב א

2. אַבֵּד תְּאַבְּדוּן אֶת כָּל הַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר עָבְדוּ שָׁם הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתֶּם יֹרְשִׁים אֹתָם אֶת אֱלֹהֵיהֶם עַל הֶהָרִים הָרָמִים וְעַל הַגְּבָעוֹת וְתַחַת כָּל עֵץ רַעֲנָן: דברים יב ב

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

במאי קמיפלגי. פי׳ בקונטרס מה לאה ר״ע לחלוק על ר׳ ישמעאל אבל לא בעי מה לאה רבי ישמעאל לחלוק על ר״ע משום דדרים נכסים[ג] במה הנוהגת בכולכם[ד] כדפי׳ בקונטרס לעיל: **לא** קירבו **נסכים במדבר.** פי׳ עד שנתישבו בא״י משום[ה] בכל מושבותיכם ואע״ג דכתיב גבי מילואים וזה אשר תעשה על המזבח וכתיב בהו נסכים בעולת תמיד בקרבן ציבור הוא דהומי אבל קרבן יחיד לא נתחייב בנסכים אלא מביאת הארץ ואילך ולאחר ירושה וישיבה[ו] ועל כן לא נתחייבו בנסכים במדבר דאי נתחייבו שוב לא הפסיקו אפילו בגלגל ור״ע סבר קירבו נסכים במדבר פי׳ ונסכים דכתיב בפ׳ אלה לך היינו נסכי יחיד אף בזמנם יחיד דאי להטעין נסכים לקרבן יחיד בזמה גדולה לא איצטריך קרא שכבר טעונה ועומדת מזמן שהיו במדבר וא״כ מושב דקאמר לא לאחר ירושה וישיבה קאמר שהיו במדבר הקריבום שהיה קודם ולא בא אלא להתיר קרבן יחיד בזמנם יחיד בזיאתן לגלגל כל י״ד שנה ובא הכתוב להטעינם נסכים: **הואיל ונאמרה ביאה בתורה סתם.** בפ׳ בהעלותך על בתדש הראשון[ה] פי׳ רש״י דפרשה שבראש הספר לא נאמרה עד אייר למדת שאין מוקדם ומאוחר בתורה ולמה לא פתח בזו מפני שהוא גנותן של ישראל שכל הרבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא הקריבו אלא פסח זה בלבד וא״ת ולמה לא הקריבו וי״ל דסבירא להו כתנא דהכא דאמר שכ״מ שנאמר ביאה אינו אלא אחר ירושה וישיבה ובפסח נאמר ביאה[ו] וא״ת א״כ היאך הקריבו גם פסח זה וגם אותו פסח שעשו בימי יהושע קודם שנכנסה ונחלקה הארץ וי״ל שעשו ע״פ הדיבור וא״ת כיון שמן הדין לא היה להם לעשות מה גנות היה להם וי״ל דהיינו גנותם שנשתהו ליכנס לארץ עד מ׳ שנה מפני עון מרגלים ולפיכך לא נצטוו ואם היו זוכים ליכנס לארץ מיד היו מצווים מיד עוד י״ל דס״ל כי האי תנא דאמר דביאה הכתוב גבי תפילין משמע עשה מצוה זו שבשבילה תכנס לארץ וכן משמע ביאה דכתיב גבי פסח וא״ת א״כ למה לא עשו כי אם פסח אחד וי״ל לפי שהיו רובם ערלים וכתיב (שמות יב) כל ערל לא יאכל בו והיינו גנותם ומ״מ אינם חוטאים במה שלא עשו אותו דהא ערל אסור באכילת פסח וא״ת למה לא מלו לפי שלא נשבה להם רוח נפוצית כל ארבעים שנה שהיו במדבר לפי שהיו נזופים בעון מרגלים[א] וכן משמע במסכת חגיגה[ב] (דף ו.):

[**בכורים לא כ״ש כו׳.** לית ליה השתא הך סברא דלעיל בכורים דמתהניא לגלתר][ב] ת״י: **מושב דכתב רחמנא גבי מצה למה לי.** תימה דבסוף ערבי פסחים (פסחים דף קכ.[ג]) מפיק מיניה לקובעו חובה בזמן הזה וי״ל דשמא תנאי היא דהאי תנא מפיק ליה מבערב תאכלו מצות: **בזמן דאיכא פסח אין בזמן דליכא פסח לא** קמ״ל **מושבותיכם.** וא״ת דיאתה דכתיב גבי פסח למה לי וי״ל דאתא לומר עשה מצוה זו שבשבילה תיכנס לארץ וא״ת מבערב תאכלו מצות (שמות יב) נפקא דהכתוב קבעו חובה ועל כרחך שלא בזמן פסח מעיקר דאי בזמן פסח מעל מצות ומרורים נפקא (פסחים דף קכ.) וי״ל דתרי קראי מושבותיכם ובערב תאכלו מצות צריכי חד לזמן שבית המקדש קיים וחד לאותה לארץ בזמן שאין בית המקדש קיים[ד]: **ממחרת הפסח אכול מעיקרא לא אכול.** [ה] הקשה ה״ר אברהם אבן עזרא היכי אמרינן ממחרת הפסח דהכא הוי שאה עשר בניסן שנקרב העומר דלמא ממחרת הפסח ממחרת שחיטת הפסח קאמר דהיינו ט״ו בניסן שעדיין לא נקרב העומר דהכי נמי אשכחן בפרשת מסעי[ו] דכתיב ממחרת הפסח יצאו בני ישראל והם יצאו בט״ו ואומר ר״ת דהאי ממחרת הפסח דהכא היינו ט״ו בניסן נמי קאמר וה״פ דקרא ויאכלו מעבור הארץ כלומר מן היום ממחרת הפסח שהרי הולכו לאכול מצות[ז] וקולי דהיינו חדש לא תאכלו עד עצם היום הזה דהיינו ט״ז בניסן לאחר שקרב העומר וה״נ אשכחן ט״ז דאיקרי בעצם היום הזה דכתיב[ח] ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה ור״י מפרש הכי דבעצמה ממחרת הפסח הוי ט״ו[ט] הכא ר״ל ט״ז[י] ולשון התורה לחוד ולשון נביאים לחוד ולשון חכמים לחוד ועל כרחך נ״ל דאם לא כן אמאי איצטריך למימר מעיקרא לא אכול הא אין לחלק בין ט״ו לקודם ט״ו כיון דאכתי לא איקרב עומר אלא פשיטא דר״ל ט״ז דהיינו ממחרת אכילת הפסח והכי דפ׳ מסעי ר״ל ממחרת שחיטת הפסח כדפירשתי[יא]. [וע״ע תוס׳ ר״ה יג. ד״ה דאקריבו] אקרוב

[1] ביאה ומושב כתיב בהו ה״ק ללמד שכל מקום שנאמר ביאה ומושב אינו אלא לאחר ירושה וישיבה דברי ר׳ ישמעאל אי הכי אמר לו ר״ע הרי שבת שנאמר בו מושבות וא״ל שבת ק״ו היא נימא ליה אנא ביאה ומושב קאמינא חדא ועוד קאמר ליה חדא דאנא ביאה ומושב קאמינא ועוד דקא אמרת הרי שבת שנאמר בו מושבות שבת ק״ו היא במאי קמיפלגי בקירבו נסכים במדבר קא מיפלגי[ג] ר׳ ישמעאל סבר לא קירבו נסכים במדבר ור״ע סבר קירבו נסכים במדבר אמר אביי האי תנא דבי ר׳ ישמעאל מפיק מאידך תנא דבי ר׳ ישמעאל דתנא דבי ר׳ ישמעאל הואיל ונאמרו ביאות בתורה סתם ופרט לך הכתוב באחד מהן לאחר ירושה וישיבה אף כל לאחר ירושה וישיבה ואידך משום דהוה מלך וביכורים שני כתובים הבאים כאחד [2] וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין ואידך צריכי [3] דאי כתב רחמנא מלך ולא כתב ביכורים הוה אמינא ביכורים דקא מיתהני לאלתר ואי כתב ביכורים ולא כתב מלך הוה אמינא מלך דדרכו לכבש לאלתר ואידך נכתוב רחמנא מלך ולא בעי ביכורים ואנא אמינא ומה מלך דלכבש לאחר ירושה וישיבה ביכורים לא כל שכן ואידך אי כתב הכי הוה אמינא מידי דהוה אחלה קמ״ל והשתא דאמרת חובת הגוף נוהגת בין בא״י בין בח״ל מושב דכתב רחמנא גבי שבת ל״ל איצטריך ס״ד אמינא הואיל ובענינא דמועדות כתיבא תיבעי קידוש[ד] כי מועדות קמ״ל מושב דכתב רחמנא גבי חלב ודם למה לי איצטריך סד״א הואיל ובענינא דקרבנות כתיבי בזמן דאיכא קרבן ניתסר חלב ודם בזמן דליכא קרבן לא קמ״ל מושב דכתב רחמנא גבי מצה [5] ומרור למה לי איצטריך סד״א הואיל וכתיב [2] על מצות ומרורים יאכלוהו בזמן דאיכא פסח אין בזמן דליכא פסח לא [6] קמ״ל ביאה דכתב רחמנא גבי תפילין ופטר חמור למה לי ההוא מיבעי ליה לכדתנא [7] דבי ר׳ ישמעאל עשה מצוה זו שבשבילה תיכנס לארץ בשלמא למ״ד מושב כל מקום שאתם יושבים משמע היינו דכתיב [3] ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח [8] ממחרת הפסח אכול מעיקרא לא אכול אלמא אקרוב

ביאה ומושב כתיב בהו. והיכי יליף מיניה מושב בלא ביאה דלמא דמפרש ביה ביאת הארץ הוא דלא בעי למימר כל מקום שאתם יושבים אבל מושב בלא ביאה אימא לך אפילו מ״ל: **ה״ק.** רבי ישמעאל שכל מקום שנאמר ביאה ומושב. ומדלא אתא ר׳ ישמעאל לאשמועינן דכתיב ביה נמי[ד] ביאת הארץ ומושבות: **במאי קמיפלגי.** מה לאה ר״ע שלא למד כר׳ ישמעאל דכיון דכתיב ביאה ומושב בארץ קאמר לאחר ירושה וישיבה: **ר׳ ישמעאל סבר לא קירבו נסכים במדבר.** ואע״ג דכתיב במילואים (שמות כט) וזה אשר תעשה על המזבח וכתיב ביה נסכים בעולת התמיד בקרבן ציבור הוא דהוו אבל היחידים לא נתחייבו בנסכים אלא מביאת הארץ ואילך לאחר ירושה וישיבה[ה]: **ור״ע סבר קירבו נסכים.** ליחיד במדבר משקרבו לרבים הלכך על כרחך אי להטעינה נסכים לבמה גדולה לא אצטריך קרא שכבר טעונה ועומדת ודיאתה האמורה כאן לא החכרה אלא מפני במת יחיד שהותרה בביאתן בגלגל כל י״ד שנה ובא הכתוב להטעינם נסכים: **האי תנא דבי ר׳ ישמעאל.** דלעיל דלית ליה ירושה וישיבה אלא היכא דכתיב מושב עם ביאה מפיק מאידך תנא מוצא מדעתו של תנא אחר דאפילו לא כתיב אלא ביאה לאחר ירושה אינו אלא לאחר ירושה וישיבה: **ופרט לך בחתם מכן.** גבי מלך כתיב (דברים יז) כי תבא אל הארץ וגו׳ וירשתה וישבתה בה ואמרת אשימה עלי מלך: **וביכורים.** והיה כי תבוא אל הארץ (שם כו) דפרש בה נמי ירושה וישיבה: **מלך דדרכו לכבוש.** ישימו עליהם לאלתר ולא לפניהם: **מידי דהוה אחלה.** דהכל מודים שנתחייבו בה מיד דכתיב בה (במדבר טו) בבואכם ותניא (בספרי פ׳ שלח לך) משונה ביאה זו מכל ביאות שבתורה שנאמר בהן כי יביאך כי תבאו וכאן נאמר בבואכם מכיון שבאו נתחייבו: **למה לי.** כיון דחובת הגוף היא פשיטא דנוהגת בכל מושבות: **מבעי קידוש.** כ״ד ולא נהיג קידוש אלא ביהודה כדאמר בסנהדרין (דף יא.): כל דרישות שאתה דורש יהיו בשכנו של מקום: **גבי חלב ודם.** מקח עולם לדורותיכם בכל מושבותיכם כל חלב וכל דם לא תאכלו (ויקרא ג): **גבי מצה.** בכל מושבותיכם תאכלו מצות (שמות יב): **יאכלוהו.** לפסח: **בשלמא למ״ד הו.** ומושב דכתיב גבי חדש[ו] לאו לירושה וישיבה אתא היינו הו׳: לא

[ג] זבחים קיא. [ד] ויקרא כב, יד. [ה] ויקרא כב, יד. [ו] ויקרא כג, ט. [ז] זבחים קיא ע״ש, ד״ה לדבריו, ופרי״ג, ד) [בכמ״ל נוסף: ב״ד. וכ״ה בתוס׳ ב״ע קבא ע״ש ד״ה ושבתם], ה) [מרש״י ותוס׳ נראה דל״ג ומרור. ועי׳ ריטב״ם, שנ״ל, ורש״ם], ו) [בכורות ה.], ז) ר״ה יב., ח) [ויקרא כג, יד], ט) [ועי׳ תוס׳ זבחים קיא ע״ש ד״ה לדבריו], י) [ויקרא כג, יד], כ) [במדבר טו, ג], ל) [זבחים קיא ע״ש], מ) [לכאורה ליתא בכל מושבותיכם גבי נסכים. ואל״ל אדע מושבותיכם [במדבר טו, ג], נ) ועל כרחך. (רש״ם, ר״ש מדפסורא)] ובדפו״ר: וע״כ, ס) [במדבר טו, ח], ע) [שמות יב, כה. שם יג, ה. וע״ש ברש״י], פ) [שם לא תגאלו וא״ל ימנות עב. והתם מבואר להדיא כך וע״ש שם בתוס׳ ד״ה משום], צ) [שם ליתא ועי׳ רש״ל ורש״ל], ק) [וע״ע תוס׳ דפסחים כח ע״ב ד״ה ואידך], ר) [ע׳ בירושלמי דמסכת תלה פ״ב], ש) [במדבר לג, ג], ת) [ויקרא כג, יד],

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה ממחרת וכו׳ דבעלמא ממחרת הפסח הוי ט״ו אבל הכא:

מוסף תוספות

א. ולא כמו שפי׳ בקונטרס ממעשה הענל שהרי מחל להם הקב״ה ואמר להם סלחתי וכו׳. תוס׳ יבמות עב. ב. משום דקשיא דהרי תרומות ומעשרות דקא מתהני ולא הוי לאלתר אלא לאחר ירושה וישיבה. ריטב״ם. ג. שכיון שהתחיל לילה של ט״ו קרי ליה ממחרת הפסח. תוס׳ הרא״ש. ד. דט״ז נמי קרי ממחרת הפסח לפי שהוא יום מחרת אכילתו דנאכל בליל ט״ו. תוס׳ ר״ה יג. ה. דממחרת הפסח מתפרש על שתי דרכים ממחרת שחיטת הפסח כההיא דאלה מסעי, והאי דהכא שא״א ליתן טעם אמאי אכול ממחרת שחיטת הפסח ולא מעיקרא וגם מדכתיב קלוי בעצם היום הזה יש לנו לפרש דממחרת הפסח דקאמר דהיינו ממחרת אכילת הפסח דהוא יום ט״ז. תוס׳ הרא״ש.

עין משפט נר מצוה

תד א מיי׳ פ״ו מהל׳ מלה הלכה ח:

תורה אור השלם

1. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל אֶרֶץ מוֹשְׁבֹתֵיכֶם אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם:
במדבר טו ב

2. בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בָּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם בֵּין הָעַרְבַּיִם יַעֲשׂוּ אֹתוֹ עַל מַצּוֹת וּמְרֹרִים יֹאכְלֻהוּ:
במדבר ט יא

3. וַיֹּאכְלוּ מֵעֲבוּר הָאָרֶץ מִמָּחֳרַת הַפֶּסַח מַצּוֹת וְקָלוּי בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה:
יהושע ה יא

מוסף רש״י

לא קירבו נסכים במדבר. בגלגל מועד שנמדבר כל מה שנעשה שנה (זבחים קיא.). **וביכורים.** והיה כי תבוא וגו׳ וירשתה וישבתה בה מגיד שלא נתחייבו עד שכבשו את הארץ וחלקוה (דברים כ א). **וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין.** מדלא כתיב אחד וגמור כולהו מיניה (לעיל כד.). מדהדר כתביה לאידך ולא ילפא מהבייס ש״מ דוקא הני קאמר (פסחים מה.). **מידי דהוה אחלה.** שנאמר בה בבואכם משנכנסו בה ואכלו מלמחר נתחייבו בחלה (במדבר טו יח). **תיבעי קידוש כי מועדות קמ״ל.** אין מקדשים אחד בשבת לחיות שביעי שלו בשבת אלא לעולם יום שביעי שבת הוא בלא קידוש כ״ד (רשב״ם ב״ב קכא.). **ביאה דכתב רחמנא גבי תפילין ופטר חמור.** כתיב בהו והיה כי יביאך בפרשת קדש לי (לעיל לז.). **עשה מצוה זו שבשבילה תיכנס לארץ.** מלוה זו של בכורות שבשבילה תיכנס לארץ ולהכי סמכינהו רחמנא להדדי (בכורות ה). **ממחרת הפסח.** הוא יום הקרבת העומר ממחרת יום הראשון של פסח (ר״ה יז.). יום הנפת העומר שהקריבו עומר תמילה (יהושע ה יא).

לא הוו צריכי. שנסתפקו מן המן שבכליהם: אל ארץ נושבת. מעבר הירדן ואילך שהיא חשובה מארץ סיחון ועוג כלומשכן במשה שהיה מתאוה ליכנס לה וקרי לה טובה[ה]: קצה ארץ כנען. בערבות מואב ששם מת משה שהיא ארץ האמורי ועל שפת הירדן שהוא קצה כניסת ארץ כנען: חסר שנים. שנסתפקו מעוגות שהוציאו ממצרים דכתיב (שמות טז) ויקעו מאיליו ויבאו כל עדת בני ישראל אל מדבר סין אשר בין אילים ובין סיני ביום החמשה עשר יום לחדש השני וכתיב בתריה בשבתנו על סיר הבשר וגו' וכתיב (שם) הנני ממטיר לכם לחם מלמעלה בשביל עשר בתשרי המן התמיד לילדיו: ויבאו בני ישראל. שנים יום עמדו בערבות מואב לבני ומשנעלמה יהושע להסיען הכינו להם לדרך ג' ימים ובשלישי עברו את הירדן דכתיב בעוד שלשת ימים וכתיב בעשור לחדש הראשון: לא שנים ושלשה למפרע. והן עשרה לניסן ועשרים וג' לאדר למפרע והוא שבעה באדר ו' ימים עברו ממנו ועשרים ושלשה הרי כ"ו שאדר חסר הוא[ו]: שלש מצות. חדש וערלה וכלאים: בניסן נאדר. שהרי במדבר לא זרעו ולא קצרו ולא נטעו: והוא הדין שינהגו. החדש מפורש בו מושב וקסבר כל מקום שאתה יושבים ממשמע וערלה וכלאים מק"ו: שאין איסורו איסור עולם. אלא כל ששה עשר בניסן דכתיב[ז] עד עלסו[ח]: ואין איסורו איסור הנאה. דתנן (מנחות דף עא.) קוצר לשחת ומאכיל לבהמה: ויש היתר לאיסורו. וביום ששה עשר עלמו איסורו מותר אם יש עומר קרב: כלאים שאיסורן איסור עולם. זרע חטה וחרלן אסורים הנפנים לעולם: ואסורין בהנאה. דכתיב (דברים כב) תקדש[ט] לשון הקדש[י]: והוא הדין לערלה בשפים. אף הערלה באה בק"ו זה בשני הוכחות אע"פ שהשלישי אין בה שאין איסורו איסור עולם מיהו איסור הנאה הוא ואין לו היתר בתוך ימי איסורו: רבי אלעזר בר"ש. פליג אדאמרה וסבר דחדש אינו נוהג בח"ל ועדלה וכלאים אינו אלא הלכה או דברי סופרים כדלקמן: כל

אקרוב עומר והדר אכול. בירושלמי[כ] מקשה למה לא אכלו מצה ממחדש ויבא עשה דבערב תאכלו מצות וידחה לא תעשה דחדש ומתרץ דאין עשה דקודם הדבור דומה ל"ת דאחר הדבור אי נמי יש לומר דגזירה היא דראשון אמרו היא שני: ובני ישראל אכלו את המן מ' שנה אי אפשר בו'. וא"ת אמאי לא מפיק ליה כולה מילתא בהדיא דכתיב (יהושע ה) וישבות המן ממחרת[כא] הפסח ולא היה עוד לבני ישראל מן אלמא דעד השתא הוה להו לישראל ושמא ניחא ליה למודעא מדברי תורה: עד בואם אל ארץ נושבת. פי' בקונטרס היינו מעבר לירדן ואילך דחשובה מארץ סיחון ועוג עד בואם אל קצה ארץ כנען היינו על שפת הירדן שהוא קצה ארץ כנען והיינו ארץ סיחון ועוג וי"מ מיפכא דארץ נושבת היינו ארץ סיחון ועוג וקרי ליה נושבת לפי שקרובה למדבר ומפקא ממדבר והוא יושב וקצה ארץ כנען היינו סוף ארץ כנען: צא מהן ל"ג למפרע. פי' בקונטרס בשנים יום עמדו בערבות מואב לבני ומשנעלמה יהושע להסיען הכינו להם לדרך ג' ימים דכתיב בעוד שלשת ימים עוברים שלשה יום אבל בשנים יום עברים את הירדן הזה לבוא לרשת את הארץ אשר יי אלהיכם נתן לכם לרשתה: יהושע א יא

7. והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש הראשון ויחנו בגלגל בקצה מזרח ירחו: יהושע ד יט

8. ויאמר אלהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבוא ויי אמר אלי לא תעבר את הירדן הזה: דברים לא ב

9. לא תהיה משכלה ועקרה בארצך את מספר ימיך אמלא: שמות כג כו

גליון הש"ס

גמ' ר"א ב"ר שמעון אומר. פליג על אמוראי וקן שבת מד ע"ב: רש"י ר"ה ואמורין בהנאה וכו' לשון הקדש. אין זה המקבלת לקמן נו ע"ב וע"ע:

מוסף רש"י

אל ארץ נושבת. לאמר שעברו את הירדן (ס"ל שאותה שבעבר הירדן מיושבת וטובה שנאמר אעברה נא ואראה את ההר הטובה אשר בעבר הירדן ותרגום של נושבת יתבתא ר"ל מיושבת) (שמות שם לה). והיו מסתפקין ממן שבכליהם. שליקטו בשבעה באדר (יהושע ה יא). חסר שלושים יום. שהרי בט"ו בתיר ירד להם המן תחילה ובט"ו בניסן פסק שנאמר ושבות המן ממחרת (שמות שם לה). הכינו לכם צידה. כלל דבר הצריך לדרך ולו איננו למלאכה אמר להם לתקן שאם אתה אומר במאכל ומשתה הרי היו מסתפקים ממן שבכליהם עד ט"ז בניסן וכו'. בעוד שלשת ימים. בסוף שלשת ימים בעוד שהיו כאן שלשת ימים ואחר העברו (יהושע א יא). בן מאה ועשרים שנה אנכי היום. היום מלאו ימי ושמתי ביום זה עולמי ביום זה אמות זה עולמי ביום זה אמות (דברים לא ב) שלשים ושלשה ימים למפרע.

1. ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה עד בואם אל ארץ נושבת אכלו את המן עד בואם אל קצה ארץ כנען 6 אי אפשר לומר עד בואם אל ארץ נושבת שכבר נאמר אל קצה ארץ כנען וא"א לומר אל קצה ארץ כנען שהרי כבר נאמר עד בואם אל ארץ נושבת הא כיצד בשבעה באדר מת משה ופסק מן מלירד[ב] והיו מסתפקין ממן שבכליהם עד ששה עשר בניסן תניא אידך ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה וכי ארבעים שנה אכלו והלא ארבעים שנה חסר שלשים יום אכלו אלא לומר לך עוגות שהוציאו ממצרים טעמו בהם טעם מן [ג]תניא אידך [ד]בשבעה באדר מת משה ובשבעה באדר נולד מנין שבשבעה באדר מת שנאמר [2]וימת שם משה עבד ה' וכתיב [3]ויבכו בני ישראל את משה בערבות מואב שלשים יום וכתיב [4]ויהי אחרי מות משה עבד ה' וכתיב [5]משה עבדי מת ועתה קום עבור וכתיב [6]עברו בקרב המחנה וצוו את העם לאמר הכינו לכם צידה כי בעוד שלשת ימים [ה]תעברו את הירדן וכתיב [7]והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש הראשון צא מהן שלשים ושלשה ימים למפרע הא למדת שבשבעה באדר מת משה ומנין שבשבעה באדר נולד משה שנאמר [8]ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבא שאין ת"ל היום מה ת"ל היום [ו]מלמד שהקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחדש לחדש שנאמר [9]את מספר ימיך אמלא תניא ר"ש בן יוחי אומר שלש מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ ונוהגות בין בארץ בין בחוצה לארץ והוא הדין שינהגו ומה חדש שאין איסורו איסור עולם ואין איסורו איסור הנאה ויש היתר לאיסורו נוהג בין בארץ בין בח"ל כלאים שאיסורן איסור עולם ואיסורן איסור הנאה ואין היתר לאיסורן אינו דין שינהגו בין בארץ בין בח"ל והוא הדין לערלה בשתים [ז]רבי אלעזר ברבי שמעון אומר כל

ביום השלישי יום הולדת את פרעה וגו' לפיכך יש לישב פירוש ראשון דודאי לא דיבר עמו אלא דוקא ביום ל"א לאחר משה דהיינו מ' ניסן ואמר לו הקב"ה בעוד שלשת ימים עם אותו יום שעמד בו דהיינו יום עשירי תעבורו ומקלה שלשת ימים דקאמר יהושע [ט] להעם היינו סוף יום שני שסמוך ליום ג' וזהו ביום ל"ב בסופו סמוך לתחלת יום ל"ג כמו ההוא דפסחים (דף פ"ז:) במיפק תרתי ועייל תלת וכן מלינו בירמיה (לד) דכתיב מקץ שבע שנים תשלחו איש את עבדו ופריך בערכין (דף לג.) מאי קאמר שבע והלא עבד יוצא בשש[י] ומשני שש לגמרא ושבע לגרלע פי' שאם פגע בו יובל שנת ז' לגליעתו או למכירתו[ז] תשלחהו אלמא אע"ג שהיובל משמט מתחלתו[ח] קורא מקץ שבע שנים הכא נמי קרי תחילת יום ג' מקלה שלשת ימים: שאין איסורו איסור עולם. פי' בקונטרס אלא כל ט"ז בלבד ויש היתר לאיסורו שביום ט"ז איסורו ניתר אם עומר קרב ולפי זה אתיא כר' יהודה דאמר במנחות בפרק ר' ישמעאל (דף סח.) דכל ט"ז אסור כי ליכא עומר ואיכא למאן דאמר התם הא'ר המזרח מתיר: והוא הדין לערלה בשתים. פי' בקונטרס אע"ג דאין איסורו איסור עולם דמותרת בשנה רביעית מיהו איסורו איסור הנאה ואין לו היתר תוך ימי איסורו והקשה ר"ת הרי הפרי שגדל בשני ערלה אסור לעולם ואין לו היתר[ה] ופי' ר"ת דערלה זו בשנה רביעית קאמר[ו] דיש היתר לאיסורו על ידי פדיון[ז] אבל בשתים ר"ל איסורו איסור עולם ואיסור הנאה והר"ר י"ט פירש דבערלה ממש קאמר דיש היתר לאיסורו והכי פירושו יש היתר לגרום איסור ולנוטעם[ח] וכלאים אסור לגדלם ולזורעם[ט] והקשה לו רבינו תם דקתני בספרי יש היתר לאחר איסורו משמע שהאיסור נפקע[י] וה"ר משה מפונטייז"א מפרש דערלה יש היתר לאיסורו על ידי ב"ד דפרי ערלה אסורין עד ט"ו בשבט[כ] ואם מיסרו ב"ד חדש כגלגלו אם הרי ממהרין יום התירן וכן חדש לחדש אסור עד י"ז בניסן ואם מסרו ב"ד חדש אדר נמצא שממהרין יום התירו מה שאין כן בכלאים שאין ב"ד יכולים להתירן בשום ענין ועוד אומר ר"י דאתאין קאי דיש היתר לאיסורו לפרי שגדל בו דאינו נאסר מה שגדל לאחר ג' שנים וכן קנה שיבולת אין התבואה נאסרת משום חדש מה שגדל בקנה השבולת לאחר העומר הואיל והשרים קודם העומר[כא] ולפי זה אתי אפילו למ"ד המזרח מתיר[כב]:

והוא הדין לערלה בשתים. ואם תאמר מנין תרומה ומעשר[כג] ניקף מק"ו דחדש דנוהג בין בארץ בין בחוצה לארץ או במה מצינו שהרי מיסורו

1. ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה עד בואם אל ארץ נושבת אכלו את המן עד בואם אל קצה ארץ כנען

2. וימת שם משה עבד יי בארץ מואב על פי יי:

דברים לד ה

3. ויבכו בני ישראל את משה בערבת מואב שלשים יום ויתמו ימי בכי אבל משה:

דברים לד ח

4. ויהי אחרי מות משה עבד יי ויאמר יי אל יהושע בן נון משרת משה לאמר:

יהושע א א

5. משה עבדי מת ועתה קום עבר את הירדן הזה אתה וכל העם הזה אל הארץ אשר אנכי נתן להם לבני ישראל:

יהושע א ב

6. עברו בקרב המחנה וצוו את העם לאמר הכינו לכם צידה כי בעוד שלשת ימים אתם עברים את הירדן הזה לבוא לרשת את הארץ אשר יי אלהיכם נתן לכם לרשתה:

יהושע א יא

7. והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש הראשון ויחנו בגלגל בקצה מזרח ירחו: יהושע ד יט

8. ויאמר אלהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבא ויי אמר אלי לא תעבר את הירדן הזה:

דברים לא ב

9. לא תהיה משכלה ועקרה בארצך את מספר ימיך אמלא:

שמות כג כו

מוסף תוספות

א. כדאמרינן (יבמות כ.) כה"ג דהוה דחי עשה דיבום לאו דאלמנה מן הארוסין אלא דגזרינן ביאה ראשונה אטו ביאה שניה. תוס' טוף. ב. ומה שאמר יהושע כי בעוד שלשת ימים היינו בסוף שלשת ימים דכתיב ויהי מקצה שלשת ימים ויעברו השוטרים בקרב המחנה וכתיב בתריה כי מחר יעשה ה' בקרבכם נפלאות היינו כריתת ירדן ומדקאמר מחר משמע דהיינו יום ד' שלאחר ג' ימים דמקצה שלשת ימים היינו בסוף כמו מקץ שבע שנים תעשה שמיטה דשביעית סופה משמטת, וכן פרש"י בפי' יהושע בעוד שלשת ימים, בעוד בסוף, עוד תתעכבו כאן ג' ימים ולאחר מכאן תעברו משמע שרוצה לומר שברביעי עברו, תוס' טוף. ג. ואפילו מאן דלית ליה מקצת היום ככולו לענין שלשים של אבלות (מ"ק יז:) מ"מ קליש ליה אבלות ואין כאן עצבות כל כך. תוס' טוף. ד. בתוס' טוף כתוב. דהיינו כשהשלים שש ונרצע וחל יובל באמצע שנה שביעית, יובל מוציאו ואפי' לא נכנס בשביעית אלא יום אחד כשחל יובל מוציאו מיד. (ועי' מהרש"ל). ה. שהרי ערלה זו מה שנאסר בה איסור עולם דפירות של תוך שלש שנקראים ערלה אינם מותרים לעולם ושלאחר שלש לא נאסרו מעולם ואין דין ערלה בהם. ריטב"ש. והעץ לא נאסר אפילו בתוך ימי ערלה דכתיב את פריו. רמב"ן. מה שאין כן בחדש. תוס' הרא"ש. ו. ובכל ענני ערלה קאמר ולפי שבא איסורו משום ערלה כוללו עם הערלה ורבעי יש היתר לאיסורו ע"י חילול אבל ערלה גופה אתיא אף בשלשה. תוס' הרא"ש. ז. או להביא לירושלים. תוס' קמיס מד: ח. שהאדם זורע קודם לעומר הבואתו אעפ"י שנאסרת בחדש וכן הערלה מותר לנטוע אילן שהוא נעשה ערלה. רמב"ן. ט. דכתיב לא תזרע כלאים. רמב"ן. י. דאלמא בהיתר הנאה הדברים אמורים ולא בהיתר מעשה שהוא קודם האיסור. ריטב"א. כ. וביכורים. תוס' הרא"ש.

שלשים יום נאכלו של משה ושלשה ימים שהכינו להם צידה (מגילה יג.). בן מאה ועשרים שנה אנכי היום. היום מלאו ימי ושמתי, כדאי הלידה שתכפר על המיתה (שם).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות